

Izšaja vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and holidays.

LETO—YEAR XV.

Cena lista je \$5.00.

Entered as second-class matter January 23, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., sobota, 12. avgusta (Aug. 12) 1922.

Subscription \$5.00 Yearly.

STEV.—NUMBER 188.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Rudarji so zmagali, izjavlja Lewis.

Predsednik rudarske organizacije naznanja, da o znižanju mezde ni več govora. Edino vprašanje je, kako izvršiti poravnava, da se ne bodo operatorji čutili preveč ponižane. Odbor za splošne zadeve je zaključil, da se sklence začasna pogodba s tistimi premogovniškimi baroni, ki so navzoči na konferenci. V enem tednu se rudarji vrnejo na delo. V rudnikih, katerih lastniki niso na konferenci, se bo stavka nadaljevala, dokler ne podpisajo pogodbe.

Cleveland, O., 11. avg. — Včeraj so pričele razprave o mezdni pogodbi. Podrobnosti glede pogodbe izdela posebni skupni odbor, ki ima danes prvo sejo.

Odbor rudarjev za splošne zadeve je na svoji večerajšnji predpoldanski seji sklenil, da se sklence pogodba z navzočimi operatorji, ki predstavljajo centralno polje mehkega premoga; operatorji z drugih polj, katerih je dosti v Clevelandu, še nimajo vstopa na konferenco.

Skupni odbor, ki sestavi pogodbo, je sestavljen iz štirih operatorjev in štirih zastopnikov rudarske organizacije. Operatorji v odboru so sledeči: sodnik Richard Campbell iz Danville, Ill., F. O. Parker iz Lintona, Ind., S. H. Robbins iz Clevelanda in James Paisley iz Clevelanda. Rudarski odborniki: P. T. Fagan iz Pittsburgha, Pa., Lee Hall iz Columburga, O., John Hessler iz Terre Haute, Ind., in Frank Farrington iz Springfielda, Ill.

Komisija za poverilne liste je poročala na skupni seji, da navzoči operatorji predstavljajo dvajset odstotkov toneže na centralnem konkurenčnem polju mehkega premoga, oziroma približno 40 milijonov ton. Michael Gallagher, predsednik pittsburskih operatorjev in predsednik konference, je dejal, da namen konference je, narediti pogodbo samo za tiste operatorje, ki so navzoči; konference ne bo diktirala pogojev o nim, katerih ni v Clevelandu. Izrazil pa je upanje, da se bodo odsotni operatorji kmalu premislili in podpisali clevelandsko pogodbo.

Neki prominentni odbornik rudarske unije je rekel: "Naredili bomo pogodbo za vse polje. Operatorji, ki jo podpisajo, grede lahko takoj na delo in odpro rudnike; rudniki drugih operatorjev bodo pa počivali, dokler tudi oni ne podpisajo. Ne verjamem, da bo kateri operator čakal in gledal kako drugi žanjejo dobiček".

Ko je prišla vest iz Chicaga, da Illinoiski operatorji se igrajo "grbavice" in čakajo, da bodo rudarji popustili, je dejal Lewis, da organizacija absolutno ne pristane na razsodišče. Preiskovalna komisija, katero imajo rudarji v programu, ne bo imela nikakršnih arbitražnih oblasti. Komisija bo le proučila industrijo mehkega premoga, ugotovila vse nedostatnosti in sugerirala remedije. Na podlagi sugestij in priporočil komisije se potem izdela prihodnja pogodba, ki stopi v veljavo 1. aprila 1923.

John L. Lewis je včeraj izjavil: "Rudarji so zmagali in stavka je takorekoč končana. Nikjer ni več govora o znižanju mezde v rudarski industriji. Tri četrtine rolov mehkega premoga, v katerih je prenehalo delo 1. aprila, bo odprtih v enem tednu in več ko 300.000 rudarjev se vrne na delo. Drugi bodo sledili kmalu. Poravnava stavke na poljih mehkega premoga bo naravno sledilo poravnave na polju trdega premoga."

Zdi se, da so operatorji v Indiani in Illinoisu ostro razdeljeni in zapleteni v dolgo debato o prisostvovanju na konferenci. Radi vidimo, da pridejo. Ako ne pridejo, nam je vseeno. Konferenca se bo nadaljevala. Za vsak slučaj imamo zagotovila — definitivna zagotovila — da mnogo veljavnih operatorjev v Indiani in Illinoisu, katerih ni tukaj, podpisane naše pogodbe kakor hitro je sklenjena.

Kakor že rečeno, o znižanju mezde ni več govora. Ostane samo (Dalje na 3. strani.)

STAVKOKAZI SE NE UPAJO PRITI V ILLINOIS; HERRIN!

Cincinnati, O. — Tukajšnji odborniki štirih velikih železničarskih organizacij so izjavili, da stavkokazi, ki jih najemajo železniške družbe za delo v delavnice, se boje Illinois kot vrag krifa. Stavkokazi omenjajo Herrin in pravijo, da ima Illinois premalo vojaške zaščite. Predno sprejmejo službo, zahtevajo črno na belem, da grede v vsako drugo državo, samo v Illinois ne.

NA SANTA FE ŽELEZNIČI JE USTAVLJEN PROMET.

OFICIJELNEGA POROČILA ŠE NI O TEM DOGODKU.

Oboroženi stražniki nadlegujejo in insultirajo prometne uslužbence.

Washington, D. C. — Sem so dolele vesti, da so na nekaterih krajih Santa Fe železnice, kjer oboroženi stražniki insultirajo in nadlegujejo prometne uslužbence, prometni uslužbenec izjavili, da ne spremljajo vlakov, dokler ne bodo odstranjeni oboroženi stražniki ali se pa njim dajo garancije, da ne bodo izpostavljeni insultom.

V delavskih krogih vprašujejo, kje so dobili oboroženi stražniki nalogo, da insultirajo prometne delavce, kajti oboroženi stražniki niso prav zanesljivo na lastno pest postali arogantni. Ali je to nova provokacija, da bo toliko preje ustavljen železniški promet in da se prisili administracija, da prevzame železnice, vprašujejo nekateri voditelji stavke.

Oficijelnega poročila še ni tukaj, da so ustavili promet v nekaterih krajih na Santa Fe železnici. Zasedi tega je značilno, da prihajajo poročila o ustavljenem prometu že preje, predno so prejeli v Washingtonu o tem oficijelna poročila, menijo stavkojoči železničarji.

Los Angeles, Cal. — Ako bodo prometni uslužbenec odklonili spremljati vlake v takih krajih, v katerih so nastavljeni oboroženi stražniki, tedaj bodo uradniki Santa Fe železnice izdali priporočilo pasazirjem, da naj se ne poslužijo vlakov, ki vozijo skozi Needles, Cal. Tudi take izjave so značilne, pravijo voditelji stavkojočih železničarjev, ker je razvidno iz njih, da železniškim ravnateljem ni prav nič ležeče na tem, da se vrši reden promet.

Needles se nahaja na takem mestu, da je ves promet na Santa Fe železnici ustavljen, ako vlakovspremno osebo ostane doma. Mesto se nahaja v puščavi, v kateri solnce pripeka, da je joj. Mesto je bilo zgrajeno, ker ga potrebuje železniška družba. V njem so nastanjeni železničarji in nekaj malih biznismenov.

Backersfield, Cal. — Lokalni uradniki na Santa Fe železnici so izjavili zvečer, da so prejeli nalogo, da ustavijo vse vlake, odhajajoče proti vzhodu. Prometni uslužbenec so obdržali skupno zborovanje in sljajlo se glasovi, da prenehajo z delom v zapadnih državah Nova Mehika, Arizona in Kalifornija, pričeni v Alburquerque in po tem v Gallupu, Winslowu, Seligmannu, Barstowu, Backersfieldu in v drugih železniških središčih.

Barstow, Cal. — Organizirani železničarji so priredili veselico za pasazirje, ki niso mogli potovati dalje. Po veselici je sledilo zborovanje prometnih uslužbenec, da razpravljajo o položaju.

Joliet, Ill. — Uradniki Elgin, Joliet in Eastern železnice upajo, da se doseže sporazum s prometnimi uslužbenec, da se vrnejo na delo. Napraviti namersavjo konec, ki potolažijo prometne uslužbenec. Kompromis namersavjo napraviti na ta način, da ne bodo milijarske straže ustavljale prometnih uslužbenec, kadar prihajajo na kolodvor, ali bodo pa milijarske straže nadomestili s civilnimi stražniki.

vežni oči, njegova žena in njegovi otoci morajo stradati in interesu česarne močnje železniških magnatov.

ŽELEZNIŠKI MAGNAT JE SO NOVAČILI STAVKOKAZE V ANGLIJI.

ANGLEŠKI DELAVCI SO ZAHTEVALI, DA JIH NEMUDOMA VRNEJO V ANGLIJO, KO SO SPZNALI GRDI NAMEN.

Washington, D. C. (Fed. Press) — Johnston, predsednik Mednarodnega društva strojnikov, naznanja, da so odkrili, da so železniški magnatje importirali v protistalovju z izseljeniškim zakonom stavkokaze iz Angleškega in Nemškega. Večje število stavkokazev je obvestilo stavkovne straže v Huntingtonu, W. Va., da nočejo delati in da zahtevajo, da se vrnejo nazaj v Evropo. Pripovedovali so, da so oglašali na Angleškem za rokodelce. Tem oglasom so se odavali, na kar so jih odpeljali na ladije in jih prepeljali v Ameriko, ne da bi jih obvestili, da so kot stavkokazi. Johnston je o tem dogodku takoj obvestil strokovne organizacije na Angleškem, obenem se je pa obrnil na delavski department, da prepreči tako kršenje izseljeniškega zakona.

Voditelji stavke izjavljajo, da novačenje stavkokazev v Evropi pokaže, kako učinkoviti je stavka. Po izjavi B. M. Jewella je zdaj polomljenih do sedemdeset tisoč voz. Okoli šest tisoč voz je težko poškovanih, štiri in šestdeset tisoč pa lahko. Okoli tisoč lokomotiv je treba popraviti vsaki dan. Petnajstega julija je bilo po poročilih železniških družb 11.318 lokomotiv potrebnih lahkega popravila. Na vsaki teh lokomotiv je dela za štiri in dvajset ur. Manj dela kot za štiri in dvajset ur je bilo na 3.984 lokomotivah ravno istega dneva. Johnston je označil stavkovni položaj s besedami, če stavka konča prihodnji teden, bodo vsa popravila izvršena komaj v enem letu. Akoravno stavka takoj konča, ne bodo železniške družbe imele dosti voz za prevažanje tovora, posebno pa premoga na severozapad.

Voditelji stavke pravijo, ako se prometni uslužbenec branijo opravljati službo s defektivnimi lokomotivami in vozmi, ni to stavka, ampak le izvrševanje svoje dolžnosti v interesu varnosti sloveškega življenja.

LETALCA ZGORELA PRI PADOU NA TLA.

Naperville, Ill. — V Naperville sta ponesrečila z letalom Edward W. Schillo, predsednik Schillo Motor Sales kompanije, in Leroy Keller, njegov pomočnik in avijatik.

Letalo se je nahajalo nad zemljo do tri tisoč čevljev, ko je padlo dol in letelo kot strelica proti tlam. Padlo je na glavno ulico. Komaj se je dotaknilo tla, je udaril iz njega plamen. Schillo je moral biti še živ, ko je letalo zadelo tlak, kajti oči videli so videli, da se je hotel oprostiti podrtin, a trenutek kasneje je bil še zavrt v plamen. Letalca sta popolnoma zgorela po eksploziji nabiralnika za gorivo. Prihiteli so ognjegašci in drugi ljudje, a nihče se ni mogel približati gorečemu letalu, dokler ni bilo spremenjeno v pepel.

OB KANADSKI MEJI ČUVAJO.

Washington, D. C. — Vrhovni izseljeniški komisar Husband je odposlal instrukcije raznim izseljeniškim uradnikom ob kanadski meji, da strogo pazijo, da ne bodo prek meje importirani pogodbeni delavci.

Železniške družbe so pričele nabirati stavkokaze tudi v Kanadi, dasiravno je po izseljeniškem zakonu prepovedano najemati delavce v tujemstvu in delati s njimi pogodbe. To pokaže, kako železniški magnatje spoštujejo obstoječe postave, kadar je treba zlomiti stavko. Njim je vseeno, kje dobe stavkokaze, samo da jih dobe, pa so zadovoljni. Štetudi s svojim početjem kršijo obstoječe postave.

VOJAKI, KI ČUVAJO SKRBE V INDIANI, SO UBILI DVE KRAVI.

Cleveland, O. — (Feder. Press). — John Hessler, predsednik okrožne rudarske organizacije v Indiani, je prejel poročilo o "napadu" na milijarde v Stauntonu, kjer so čuvali stavkokaze. (Zda ne čuvajo nikogar, kajti stavkokazi so kljub tisočglavi straži pobegnili v Indianapolis.) "Nekdo je oddal strel v nočni temi na vojaško taborišče in takoj so bili vsi vojaki pokoncu. Pomandrali so koruzo na velikem kosu polja in oddali kakih sto strel na dva kravi, ki sta preplašeni dirjali mimo.

ANGLEŠKO-FRANCOŠKA KRIZA SE NADALJUJE.

Poincare zahteva anuliranje vojnih posejil, predno se dovoli moratorij Nemčiji.

ALI NAMO BLUFAJO?

Paris, 11. avg. — Londonska depesha Havasove agencije se glasi, da bo Nemčija dobila moratorij do 1. januarja 1923.

London, 11. avg. — Kriza na londonski konferenci glede Nemčije se nadaljuje. Francosi niti Angleži nočejo odnehati, dasiravno se Italijani in Belgijci trudijo, da bi preprečili raskol v ententi. Francoski kabinet je včeraj odobrili stališče Poincareja glede njegovih zahtev za isiljenje odškodnina od Nemčije; ravno tako je tudi angleški kabinet podpri Lloydja Georga glede moratorija za Nemčijo.

Iz tega sledi, da je sporazum nemogoč — ako Lloyd George in Poincare res mislita, kar govorita. Angleži se pripravljajo, da Francozi izblufajo, na drugi strani si pa Francozi šepetajo, da Angleži blufajo. Še danes se mora pokazati, koliko je resne volje in koliko blufa na obeh straneh.

Poincare zdaj zahteva, da Angleži anulira vojna posejila Franciji, ako hoče, da Francija pristane na moratorij za Nemčijo. Danes se vrši plenarna seja. Ako ne bo kompromisa — Italijani in Belgijci so prepričani, da mora priti kompromis — se bo konference razbila.

Italijanski vnjanji minister Schanzer in belgijski ministrski predsednik Thennis nagovarjata Poincareja, da naj predloži nove, mehkejše predloge za rešitev odškodninskega vprašanja.

UBIL JE ŽENO, DA JE REŠIL NJENO DUŠO!

Salt Lake City, Utah. — "Ubil sem svojo ženo, ker je bila dolobna, da se reši pogubljenja. Oba sva mislila, da je čas, da se to izvrši. Kajti ako bi še živele, bi storila kaj napačnega in bi bila pogubljena. Ko sem jo ubil, sem šutil nekaj v sebi, kar mi je reklo, da sem pravilno ravnal."

Tako je izjavil na policiji W. M. Jorganson, star trideset let. Pollelja sodi, da v Jorgansonovi zgornji izbi ni vse v redu. V svoji nadaljni izpovedi je trdil, da se je njegova žena lani obnašala slabo, ko se je nahajal v Idaho. Kasneje se je kesala in je hotela izvršiti samomor. Pogovarjala sta se večkrat o stvari. On ji je pa sugeriral, ako ona umre v keau, bo rešena pogubljenja. Po njegovi izpovedi je njegova žena pristala na njegovo sugestijo, zaželela si je, da jo on ubije.

"BIG TIM" MURPHY OPROŠČEN.

Chicago, Ill. — Timothy H. Murphy — kateremu pravijo "Big Tim" — delavski vodja, ki je bil z drugimi vred obtožen, da je odgovoren za umor policaja Lyonsa, je bil v četrtek oproščen. Državni pravdnik je na priporočilo sodnika zavrgel obtožnico proti njemu vsled pomanjkanja dokazov. Na enak način je bil zadnji teden oproščen Cornelius Shea, upravitelj unije gledaliških hišnikov. Fred Mader, predsednik sveta stavbiških delavcev, ki je tudi eden izmed glavnih obtoženec, bo najbrž tudi oproščen.

UČINKI ŽELEZNIČARSKÉ STAVKE SE POKAZUJEJO NA RAZNE NAČINE.

PASAŽIRSKI VLAKI IMAJO POUČNO ZAMUDE, POLOMLJENE LOKOMOTIVE STOJE KAR NA STRANSKIH TIRIH.

Mehiški konsul svari mehške delavce pred agenti v službi izseljeniških družb.

Chicago, Ill. — V glavnem stanu stavkarjev so prejeli poročilo, da se je New York Central železnica posredilo dobiti za delo na progi nekaj stavkokaz, ki pa niso rokodelci. Lokomotive so nahajajo v zelo slabem stanju, vozovi pa razpadajo. V Dunkirku, N. Y., je obležal pasazirski vlak, ker je lokomotiva odpovedala kot slab konj. Postaviti so morali na stranski tir tovorni vlak in osebni vlaku so pripravili dve lokomotivi, da sta potegnili vlak do Buffalo. Kolodvor v Dunkirku je precej natlačen s polomljenimi lokomotivami, ki čakajo popravila. Delavci pri Brooks kompaniji so odklonili popravljati lokomotive, ki prihajajo v popravilo od železniških družb, proti katerim je proglašena stavka.

V delavnice Lake Erie Engineering kompanije v Erieju, Pa., so delavci odklonili popravljati lokomotive Nickel Plate železnice. Ko jim je bilo ukazano, da morajo popraviti lokomotive, so delavci pobrali orodje in zapustili delavnice. Kompanija je spoznala svojo zmoto in je izjavila, da ne bo popravljala lokomotiv. Delavci so se na to zopet vrnil na delo.

St. Louis, Mo. — Tablica na centralnem kolodvoru, na kateri je zabeležen prihod in odhod vlakov, pripoveduje jasno v kakšni nadregi se nahajajo železniške družbe. Vsak vlak, pa naj prihaja od zapada ali vzhoda, od juga li od severja, ima po nekaj minut do nekaj ur zamude. Dva železniška uradnika, sta na vprašanje, kaj je vzrok, da so vsi vlaki kasni, odgovorila, da je vzroke za ta pojav iskati v dejstvu, da lokomotive popravljajo delavci, ki nimajo skusenja v tem delu.

V toku štiri in dvajset ur je pripeljalo na postajo sedem in štrideset vlakov, ali ob času je bilo sedemnajet vlakov. Večina teh vlakov je bila lokalna. To so vlaki, ki napravijo le kratko pot.

Vlak števil 12 na Frisco železnici iz Monott. in Springfielda je imel priti ob na postajo ob 6:08 svečer, dospel je pa v resnici ob 1:54 zjutraj prihodnji dan.

Vlak števil 1 na Wabash železnici iz Detroita in Toledo je imel dospeti na postajo ob 10:10 svečer. Prilezel je pa šele ob 4:45 zjutraj prihodnjega dne.

Vlak števil 12 na Missouri Pacific železnici iz San Franciscosa, Salt Lake Cityja in Kansas Cityja je imel dospeti na postajo ob 8:30 svečer, prilezel pa je ob dveh zjutraj prihodnjega dne.

Od pet vlakov Baltimore Ohio železnice so imeli štirje zamude in eden je dospel ob pravem času.

Eden je imel dve uri in pol zamude. Od Big Four železnice je dospel sedem vlakov, a le eden ni imel zamude. Trije vlaki M. K. T. železnice in pet vlakov Louisville & Nashville železnice so bili pozni. Od pennsylvanske železnice je dospel osem vlakov, ob času je dospel le en sam vlak. Od Frisco železnice je dospel štirinajet vlakov, a ob času so dospeli le štirje vlaki. Drugi so imeli zamude od trideset minut do šest ur. Wabash železnice je bila toliko srečna, da je na postajo dospel ob pravem času le en vlak, drugih osem je pa imelo do dveh ur zamude.

Vsile takim dokazom se drznejo nekateri železniški ravnatelji trditi, da stavka ne učinkuje na železniški promet.

(Dalje na 3. strani.)

VREME.

Chicago in okolica: V nedeljo večidel jasno. Lahki južni in južnozpadni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 77, najnižja 65. Sonce izide ob 5:54, zaide ob 7:56.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
 LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
 Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se'na vrstajo.
 Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto. \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.
 Naslov na vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
 2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.
"THE ENLIGHTENMENT"
 Organ of the Slovenic National Benefit Society.
 Owned by the Slovenic National Benefit Society.
 Advertising rates on agreement.
 Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.
 "MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

JAVNA GOVORNICA.

Clasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Spomini s pota.

Z bliskovito naglico je vlak odkuril iz zakajenega Johnstowna, proti mojemu cilju Latrobe, Pa., kjer sem izstopil. Lepega poletnega jutra sem se od tam odpravil na Pleasant Unity, v malo prijazno premogarsko naselbino, kjer kompaktno žive različne narodnosti med katerimi je večina Hrvatov, Poljakov, Slovakov in Slovencev. Že med potjo me je zanimal položaj siromašnih rudarjev, ki so prepuščeni nasilju obojestranih kompanijskih barab; štrajkujoči rudarji so bili vsi spoden iz kompanijskih koč ter se nastanili, kjer so se le mogli, samo da so pod streho. Skoro v vsaki mali hišici s štirimi ali več sobami, ki ni lastnina famozne Frickove kompanije, žive po tri do štiri družine in kjer imajo zloženo svoje pohištvo. Mnogo rudarjev pa ni bilo toliko srečnih, da bi stanovali po hišah, ampak primorani so šotoriti pod milim nebom, kjer je njih ubožno pohištvo prepuščeno solncu, dežju in raznim vetrovom. Na drugi strani je vse polno praznih koč, ki čakajo povrnitve njih stanovalcev ali pa kakih profesionalnih stavkavkazov. Poleg tega nezaluženega trpljenja so ti siromaki vedno izpostavljeni raznim šikanam od strani slovenskih izvrškov in kriminalcev, ki se sedaj smatrajo angelji miru in reda. Človeku se krči srce ob pogledu na te vztrajne junaške boritelje v današnji industrijski borbi; njih šene in otroci doprinajajo največje žrtve za dosego slovenskih pravic. Kljub šikanam in pomankljajem je njih vztrajnost vsaki dan popolnejša in njih vrste se ne manjšajo pač pa še množijo; pravica je na njih strani in zato se bodo kot zmagovalci vrtili zopet na svoje delo. Upamo, da ta čas ni daleč.

Kot sem omenil, je mnogo premogarjev na stavki, a še vedno je nekaj rudarjev, ki so ostali sveti svojim izkoriščevalcem. Vsi taki so ostali v kompanijskih kočah, katere so obkoljene od obojestranih kompanijskih birliče, ki jih čuvajo, da ne pride mednje kak nepoklican štrajkar ali pa, da kdo ne uide. Med njimi je tudi par Slovencev, in sicer v naselbini Whitney, med katerimi je tudi rojak, ki hoče pri družinskih igrati vlogo najnaprednejšega moža žalostnega spomina, katerega ime bo polagoma še prišlo na dan.

V Pleasant Unity sem se nastavlil pri sobratu Emilu Wajdiču, ki lastuje prijetno domačijo in dobrodošlo trgovino, mož je dal na raspolago štrajkujočim rudarjem vse svoje prostore, v kolikor je mogel. Tu se je vrnila izvanredna seja dr. šte. 330, katere sem se udeležil, in na kateri se je zadeva rešila v smislu pravic SNPJ, glede razmer med članstvom radi sedanje stavke. To društvo se sicer nahaja v naselbini Marguerita, ker pa ni nikomur dovoljen vstop v to naselbino so bili člani primorani prenesti zborovanje.

Po končani seji sem se napotil s predsednikom dr. 318, bratom J. Debeljakom, na Baggaley oz. Hosteretter, kjer sem se sešel s ondatnimi sobraty pri br. Resniku. Br. Resnik ki je pojasnil, da in več kompanijskih uradnikov so prišli k njemu superintendent ter mu ponujali tisoč dolarjev in poleg tega razne udobnosti enako drugim, ako ne bodo zastavali. Ker imajo naši rojaki svojo dvorano, jim je kompanija takoj ob početku stavke ponujala vse mogoče udobnosti in popravila dvo-rane, kakor bi si sami pozeleli, ker pa vsem tem ponudbam so ostala gluha ušesa, so se seveda družili ti vztrajni bojevnikji še bolj osovražili, in valed tega je mnogo teh ljudi v nevarnosti, da jih kompanijski stražniki ne napadejo. Valed tega se vedno bolj skupaj drže. V dvorani, ki je ravno pred nosom kompanijske naselbine, zboruje lokalna organizacija, in razume se, da je družbi to trn v peti. Neke noč je njena "polcija" obmetala pročelje te dvorane s smrdljivim blatom, to je dalo povod da so stavkujoči rudarji sklenili strašiti dvorano in njih okolice po noči, ker ni zapuati ti čedni "polcija", da bi se maščevala nad enim ali drugim, pa magari na njih lastnem domu.

Sobrat mi je pokazal znake krogelj na njegovem avtomobilu, ki so bile izstreljene od neke kompanijskega pret-priča; sreča je, da so krogle zadevale peruzko, kaj-

ti istočasno so bile v avtomobilu dve deklici in njuna mati. Vse to se je zgodilo na takozvani "public high way", kjer bil glasom zakona ne imela kompanijska straža nikake pravice rabiti orožja, ampak ker so v premogovinskih krajih družbe tožnik in obemnem sodnik, se prizadeti navadno nima kam obrniti, da bi se pritožil.

Kljub temu, da so ti vztrajni borci že 4 mesece v boju, jih obdaja še vedno pravo slovanako gostoljubje. Prineso ti vsega, česar le premorejo. Pri prijaznem pogovoru je nenkrat potekel voseč, nakar je bilo treba iti v posteljo. Drugi dan sem se poslovil od gostoljubnih sobratov, želeč jim skorajšnje smage, ter nadaljeval pot v temni Pittsburgh.

Iz Pittsburgha me je pot vodila v naselbino Mather, Pa. (Green county). Po peturni vožnji s takozvanim "mlekarjem" sem končno dospel na lice mesta, dasi so me sopotniki poznavajoč odnotno naselbino, svariili, naj bom oprezen, ker ni baš lahko priti v to naselbino, ki je močno zastražena po takozvanih "coal and iron" policajih. Pod pretvezo, da grem za delom in da je moj namen delati (skebati) v premogorovu, so mi je končno posredilo, da so me spustili notri. Takoj so bili pripravljani, da mi preskrbe majnsaroko orodje in sploh vse potrebno. Sreča je bila, da sem bil valed udarca pred par dnevi pri mojem delu nekoliko šepav, radi česar sem se zgovoril, da rabim par dni počitka. V tej naselbini sem po tajniku ondotnega društva skileal izredno sejo, česar pa se valed boječnosti članov, da jih kompanijski stražniki ne opazijo, ni zgodilo. V naselbini so ti ljudje tako močno nadzorovani, da ni niti dovoljeno eden k drugemu v vas iti. Enako so primorani delati vsaki dan in so popolnoma odtrgani od ostalega sveta. Kolikor sem zamogel poizvedeti, dela v tem rovu v mirnem času okrog 200 ljudi, sedaj jih dela nekako 50. Ostali so bili spoden i v kompanijskih koč in so sedaj primorani šotoriti na neki "zarml" na drugi strani brega, ali so se pa iselili kam drugam. Štrajk je bil tu popolen, le nekaj mladenčev se je podalo nazaj, ostali pa kolikor jih je, so se večinoma priselili kot štrajkolomci. Drugi dan sem bil vesel ko sem zopet v vlaklu sedel in ko sem bil izven tega zakletega kraja. Ko sem stopal na vlak mi je "chief" polugal, če, da sem ga "stulal", jaz sem se mu prav iz arca nasmajal.

Zanimiv je pogled iz vlaka ob reki Monongahela, nečeto je premogovnikov nad katerimi vira ameriška zastava na ukaz mr. Hardinga. Stavkujoči rudarji pa posedajo ob progi in kašlejo s smehom potnikom prazne zarjave vozilke a premoga pa niti za eno pest. Po skoro peturni vožnji smo opazili vlak, ki je peljal proti Pittsburghu nekako 11 vor premoga, in še tega pravijo, da ga ponóhi zopet nazaj pripeljejo. Premogarji se norčujejo in pravijo, da vozijo ta premog sem in tja zato, da bi tračnice preveč ne zarjavele. Na vsak način je štrajk v tej dolini popolen.

Omenim naj, da po večini v takih naselbinah, ki so lastovane po premogarskih družbah, je štrajkolomcem dovoljen šganjekuh. Kompanija jim da nekak "permit" in se v tem delu popolnoma prosto gibljejo. Bati se jim ni nič, saj prohibistični agenti tako ne morejo v naselbino. Žganje vpliva na to ubogo rajo tako, da ne more ničesar misliti. Zjutraj ko vstane gre še na pol pijan v jama, svečer o povratku se zopet napije in tako mu teko dnevi; nič ne ve kaj se godi okrog njega, ne zaveda se svoje stanovske dolžnosti, nima arca do svojih sotrpinov štrajkarjev, sploh se navadno tako človeče ne briga za nobeno stvar. In to je, česar družba v času štrajka želi, ampak prepričan sem, da bo ta nezavedna masa prej ko slej občutila to zaspalnico in indiferentnost. Lahko se še danes trdi, da premogarji so zmagovalci v tej borbi, in ti bojevnikji ne bodo zlepa pozabili njih žrtve, ki so jih doprinesli v tej gigantski borbi za emancipacijo delavstva, in s temi ljudmi temeljito obračunal.

Moja pot me je vodila v Chicago, kjer sem prisostoval seji glavnega odbora SNPJ. O Chicago ne bom pisal, ker o tem mestu ve že vsakdo, da je velikanako mravljišče slovenskega zaroda. Je namreč precej velika vas, kjer pa se ne pride mnogo v dotiko z našimi rojaki. Najzanimivejši je takozvani Field Museum in Art Institute, kjer imaš priliko opazovati razna umetniška dela slikar-

stva in kiparstva ter razne reprodukcije znamenitih spomenikov in portaloval srednje in novejšee dobe; dalje živalstvo, skeletone takozvanih predpotopnih živali, fosile, kateri so ti živ dokaz da so se živali davno prej živele kot je "bog ustvaril zemljo", priporočiljivo je vsakemu, ki potuje v Chicago, da si ogleda te zanimivosti, slasti vsem tistim, ki so še vedno prepričani, da sta res pred 6000 leti bila svet in življenje vsvarjena. (Čakalci pater Skaza bi si tam lahko pridobil nekoliko znanja.)

Nazaj grede proti domu sem se zopet ustavlil v Pittsburghu in ker sem imel obiskati še eno naselbino namreč Export, Pa., sem imel nekoliko časa na raspolago. Ogledal sem si razne agenture, katere se nahajajo v bližini B. & O. postaje. Koliko je takih agentur za nabiranje skebov, mi ni znano, lahko rečem, da jih je nad 20. Na eni izmed istih sem opazil velik vabljiv napis sledeče vsebine: "Wanted 200 miners for Green County, Guaranteed \$7.00 a day, free boarding, free fare no labor trouble, no strike, 8 hours work" itd. V tej agenturi je bilo zbranih kakih 20 oseb, ki so čakali da pride agent in jih popelje v obljubljeni deželo. Kmalu se res prikaže na vratih ter stopi pred te ljudi s nekako gesto kot največji dobrotnik delavstva, kot posredovalec dela. Vstopil sem tudi jaz med te ljudi, misleč si, saj drugače mi ne more kot ako me zapodi ven. Napravil nam je tak lep govor in naslikal nam take blaženosti o dotični naselbini, da bi se Slovci res kmalu srečnega čutili, da bodi tako delo.

Ko je končal sem stopil naprej ter sem ga vprašal, kje da je ta naselbina, oziroma kako se imenuje. Omenil je je Green County, ker mu pa le nisem dal miru, je priznal, da je to naselbina Mather, toraj ravno ista naselbina kamor sem bil jaz opravičkih poslan. Takoj sem mu zabrujal v obraz, da laže in sbranim ljudem pojasnil ondotno razmere, da ni plače \$7.00 dnevno, niti proste hrane, ampak treba je proklete delati in nasadnje na skrivaj uiti, da ga stražarji ne sapsijo. Pojasnil sem jim v hitrosti razmere takne, kakršne so v resnici, naglašal da je tam štrajk ter se odstranil. Uspeh je bil ta, da so mu zbrane ovčice ušle iz njegove pasti.

Dandanes se do malega akoro vsi sleji sgrajajo nad Hardingom in njegovo administracijo, morebiti še ne toliko radi premogarjev in dolgotrajnega štrajka, ker se v meščanskih krogih navadno premogar ne šteje za Slovca, ampak ne gre jim v glavo kajak je vojaštvo poslano v štrajkovne okolice in kakaj bo moglo ljudstvo potom davkov te stroške poravnati. Zlasti demokratsko časopisje napeljava vedo na svoj mlin. Vprašanje je, ali se ho delavstvo kaj naučilo iz sedanje šole; čas bi bil da starih strankam na volilni dan še enkrat obrne hrbet in da jim pokaže, da se ne pusti več blufati. Zdi se, da je sedaj najbolj boljši čas za agitacijo za našo socialistično stranko, zato sbratje in sodrugi, pojdemo na delo! — Andrej Vidrič, podpredsednik SNPJ.

SLIKE IZ NASELBIN.

Avella, Pa. — Že dolgo ni bilo dopisa iz naše naselbine, valedčar bi stavkujoči bratje lahko mislili, da res ne pridemo več na sveto. Pittsburghski časopisi so pisali, da v Avelli, Pa., obratujejo štirje rovi s polno paro, kar pa ni resnica, ker noben vozček premoga ni prišel na dan še od 1. aprila. Če so kaj producirali, je bilo to le za domačo uporabo. Stavka pri nas je torej stoddstotna. Čas porabljam za nabiranje malin, ki jih je dosti po okolici. Pogosto smo se zbrali pod košatim drevom in se razgovarjali o položaju. In sedaj so nam zbranih še to. Šerif okraja Washington je izdal proklamacijo, da se stavkarji ne smejo sbrati na javnih mestih kakor ne na cesti več oseb kakor po tri skupaj. Kar nas je na Avelli, je torej najboljša za nas, da šepimo za pečko. Malo vroče je, pa se še prestante. Veliko naših bratov je v jači po W. Virginiji. O teh ne vem, če smejo biti skupaj. Brkone se lahko shajajo, ker tam ni v Washington countyju.

Dne 20. julija smo pokopali člana našega društva br. Jakoba Vujčiča, starega 49 let. Pokojnik je bil rojen v Velikem Brdu, Istrija. Postal je črtev kapitalističnega kopita dne 17. julija v Čif-

tonvillu. V Virginiji smo sklicali sejo, da ukrepamo glede pogreba, pa so prišli na sejo možje postavje, oboženi do zob in zažugali so nam, da moramo govoriti samo v ameriškom jeziku. Tudi pogreba se se udeležili, pa ne za to, da bi bil pogreb bolj veličasten. Morebiti so se bali, da bi se mrtev zbudil in nam povedal, kdo ga je ustrelil.

Bratski pozdrav stavkarjem širom Amerike. — Član društva št. 322.

East Helena, Mont. — Zadnji žarki zahajajočega solca poljubljajo vrhove montanskih gor. Vroč poleten dan se nagiba koncu, skozi vejevje diha hladen veter in hladi vroča lica. Mirno leži naše mesto ob vznožju Prickly Pear doline.

Prijetno je sedeti take večere na klopi pred hišo, poslušati ropot in vrvenje iz rudotopilnic. Take prijetne večere tudi ljubijo zorne deva, ki so jim zadržtele nežne grudi. Od tihih poletnih večerih jim je srce nežno, hrepence, polno sladkega nemira. Tudi odrasli svet se veseli krasnega poletnega večera.

Kar se tiče dela ni naša naselbina pri teh zadnjih. Dela je tu dovolj in tudi plača je povišana za 50c. Družba, ki lastuje rudotopilnico, jo misli povečati od štirih peči na osam, torej še enkrat toliko. Kakor zatrjuje "safety inspector", John Gough, je tu obilo dela za vsakega.

Bolezni je vrgla na posteljo znanega rojaka Jakoba Strojnerja. Mislil, da je malo rojakov ki so kdaj bili v našem mestu, da bi ga ne poznali. Vsaak ve, da je plemenita duša, ki misli in dela pošteno. V gostoljubni njegovi hiši se je marsikdo okrepčal in odahnil. Vrli rojak je bil vedno naprednega mišljenja in mu vsak rojak želi, da bi okreval od teške bolezni. Da, kakor poje naš velik pesnik Gregorčič:

Zlata ne išči v teh vodah,
 zastoj ves trud!
 A več od zlata in srebra
 pri nas doboš:
 tu biser drag se lesketa
 ta biser—blag je mož!

Nadalje moram omeniti žalostno novice, da je v Buttu, Mont., umrl nekdanji easthelenski trgovec Joe Lazar. Bil je mož poštenjak, doma blizu Semča v Bell krajini. — Poročil se je z znani rojak John Praprotnik z gđ. Mary Ambro, bčerk rojaka Matije Ambrota. Vsaak jima želi srečo in zadovoljnost.

Znana slovenska tvrdka Shea in Hrella je napravila pogodbo s Walter Predovichem, ki ima obširne vinograde blizu Fresno, Cal., glede grozdja. Rojak Hrella bo obiskal rojake po Montani, Grozdje je direktno iz vinograda, kar bo vsekakor učinkovalo, da bo cena toliko nižja, ker ne bo šlo skozi roke številnih prekupecev. Torej rojaki, če hočete ceno grozdje, sladko kot prva ljubezen in sveže kot jutranja rosa, obrnite se na omenjeno tvrdko. Da je tako, jamčijo rojaki, ki so že lanko leto kupovali in so pripravili najmanj po 50 dolarjev pri toni. — Pozdrav! — France.

RAZNO.

Žendamerijska patrila v Villachu (Beljaku) je izvedla preiskavo v hotelu "Post" ter zaplenila hotelirju kompletno strojništvo s municijo. Že dalj časa je bilo znano, da je postal hotel "Post" reakcionarno in nacionalistično gnezdo mesta Villacha. Hotelir Josef Bauer je bil znan kot velik sovražnik delavstva. Ko so pred tedni zaplenili trgovcu Stadlerju in gostilničarju Traunerju dve strojnišči s ogromno municijo vred, so pričeli sumiti tudi Bauerja, da skriva pri sebi orožje. Posebno pa so ga pričeli sumiti, ker biva v hotelu že nekaj časa pruski stotnik Krueger. Preiskava je dokazala, da je naleteja policija na pravo reakcionarno gnezdo. Delavstvo je zelo razburjeno in opozarja oblasti na posledice, ki bi utegnile nastati, če ne bodo odločno odpravile morilске centrale, ki jih ustanavljajo tudi še v Avstriji po nemškem vzorcu.

Ker ni prišla mesdna komisija v Celovcu do nobenega zadovoljivega zaključka, so stopili delavci vseh strok v protestno stavko. Kjer ne stavkajo, tam so pričeli izvajati ostro pasivno resistenco. Ta vlada v Villachu, Arnoldsteinu, Spitalu a. d. D., Moellbrunnku, St. Veitu in Feldkirchnu.

Datum v oclpaju n. pr. (Julija 21-22 poleg valoga imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnovom potekla naročnina. Ponovite jo pravčasno, da se vam ne ustavi list.

FAŠISTI V ITALIJI—MORILCI IN POŽIGALCI!

Nobena država ne stoji na tako slabih nogah in v nobeni državi na svetu nima vlada tako malo avtoriteto kot v Italiji. To so pokazali zadnji fašistični izgredi. Tega dejstva ne izbrisejo vsi V. De Santi, ki skušajo fašistične morilce in požigalce oprati v ameriškem časopisju pred ameriško javnostjo.

Fašisti niso nedolžna patrijotična organizacija, ki hoče ohraniti le enotnost Italije, kakor natvezuje DeSanto, ampak je banda organiziranih morilcev in požigalcev, rekrutirana iz elementov, ki prihajajo iz italijanskih trgovskih zbornic, italijanskih izkoriščevalcev italijanskega ljudstva, iz velikomestnih človeških nižin in podprenikov gospodujočega razreda, ki so nasprotniki vsake najmilejše reforme v korist italijanskemu delavcu in kmetu.

Fašistična organizacija je bila ustanovljena po sklenjenem premirju. Ustanovitelj je do skrajne meje blazni šovinizem, katerega se je poslužil neki obakurni urednik Benito Mussolini še bolj obakurnega lista "Popolo d'Italia", ki je umiral že na sušici naročnikov, da je spopolnil, kar je šovinizem sugestiral. Duševni vodja te organizacije je pa idijotični "pesnik" Gabriele d'Annunzio, ki je postal znan po vsem svetu zaradi svoje pajacade na Reki. Vlada je z veseljem v začetku gledala na organiziranje fašistov, kajti v njih je našla najzvestejše podpornike italijanskega imperijalizma.

Fašisti so kmalu opazili, da lahko pod krinko patrijotizma izvršujejo najbrutalneje zločine in tako so postajali od dne do dne drzovitejši in nesramnejši, dokler niso italijanski vladi zrastle čez glavo. Od kar so se pojavili prvokrat pa do danes, so izvršili na tisoče umorov in pobojev in požigov. Znano je, kako so kmalu po sklenjenem premirju zapalili slovenski narodni dom, poslopje slovenskega dnevnika Edinost, delavski dom in tiskarno italijanskega delavskega dnevnika v Trstu. Pred kratkem so izvršili pravi vandalski čin v Kobaridu. Podrli so spomenik slovenskega skladatelja Volariča in ga onečastili na način, ki govori, da je kaj takega zmožna le zver v človeku. Zadnje dni so fašisti padli po vseh organizacijah, ki se bojujejo za zboljšanje delavskega položaja. Prizanašali niso komunistom, socialistom in požigali so celo lastnino krščanskih socialcev in jih tudi morili, dasiravno je znano, da je ta zadnja organizacija izredno skromna v svojih zahtevah. Gospodarili so po vsej Italiji stokrat huje kot Nemci v Belgiji. Razbijali so tiskarne, v katerih se tiskajo delavski listi. Iz občinskih zastopov so z brutalno silo pregnali župane in občinske zastopnike, ako so bili komunisti, socialisti ali krščanski socialci. Umorili so vsakega, ki se je količikaj postavil v bran proti takemu divjanju. V zadnjih dneh so pomorili na stotine ljudi in ucičili za sto tisoče dolarjev privatne lastnine. Tako so poročale brzojavke, ki so bile seveda cenzurirane in niso povedale polne resnice.

In kaj je storila vlada? Bila je brezmočna napram temu divjanju ali je pa skrivaj simpatizirala s fašistovskim terorjem, kajti fašisti so gospodarili huje kot najkru-tejši sovražnik v zasedeni deželi, dokler niso prejeli od svojega poveljnika v Rimu povelje, da naj prenehajo z moriljami in požigom.

Ali ima država, v kateri se pojavljajo taki zločini pred nosom vlade in vlada jih ne zabrani, kakšno bodočnost? Seveda jo ima! Taka država razpada, taka država gre rakovo pot in menda je Italija tista država v Evropi, ki najprva razpade. Vsaak tlak ustvarja protitlak. Enkrat so bili še fašisti gospodarji v Italiji s svojimi grozotnimi čini. Mogoče bodo še enkrat. Ali enkrat pride čas, ko bodo ljudstvu pričela presedati taka grozodejstva, kot jih uganjajo fašisti pred očmi italijanske vlade in takrat pride polom Italije.

Italija že tako ne more prehraniti svojega ljudstva. Italijansko poljedelstvo je zanemarjeno zaradi sistema kolonov, ki niso nič drugega kot nekdanji tlačani srednjeveških grofov in baronov pod novim imenom. Njeno ljudstvo mora pohajati v druge države za delom in sreča je, da je tukaj Amerika, ki je še vedno nekakšen ventil, skozi katerega odhaja ljudstvo, ki se ne more prehraniti doma. Enkrat se prav zanesljivo ta ventil zapre. Industrije v Italiji ni, ki bi zaslužila, da se imenuje industrija. In kadar pride čas, da ljudstvo ne bo moglo več odhajati v tujnino za kruhom, ali se bo ljudstvo dalo mirno klati po fašistih, ker zahteva kruha? Najbrž ne. Takrat pride čas, da obračuni s fašisti. Kako bo ljudstvo obračunilo s fašisti in njih podporniki, je pa misterij bodočnosti. Morilcev in požigalcev ne priemajo nikjer z glace-rokavicami, kadar jih love, da jih spravijo na varno, kjer ne morejo več uranjati zločinov.

Jurkica Agićeva.

Povest.

Hrvaško spisal Ka. Šandor-Gjalski.
Prevel Fr. Orel.

(Dalje.)

Presenetiti in iznenaditi je hotel ženo in hčer in v naprej se je veseliti trenutka, ko jima bo po dolgim, dolgem molku povedal, da je vse to kupil on. Razmišljaj je dolgo, kako bi mu padla na um kaka verjetna laž odkod da je platno. Ali njegova odkrita graničarska duša je ni mogla pogoditi.

Zvečer istega dne se je vrnil domov prej, nego navadno. Tudi vsakdanji sprehod s majorjem po Tuškancu je opustil. Ves nemiren je bil. Vstopivši v sobo, se je bal pozdraviti soprogo in hčerko iz strahu, da se izda. A malih otrok — bili so še štirje — otnesel se je strogo in slabe volje. Ej, — stari Agić ni še le letoknji zajec; svit je on, — ne žena, ne Jurkica ne pogodita, da je on kupil platno; tako se bo držal. Da bo gotovejši, se ne bo spustil v nikak razgovor; takoj bo sedel za mizo ter se lotil svojega novega posla — nekkih velikanskih računskih registrov. Soproga ga je vprašala, kaj-li to pomeni in čemu se za tisti borni forintek, ki ga dobiva od pošte, muči še doma? No, na to opazko se je pokazal razdraženega, nekak zamrmral, češ, da to so njegovi posli, v katere se nima umešavati nihče, še najmanj ženske. V svoji notranjosti pa se je smejal, češ, kako imenitno in verno igra svojo vlogo! Od druge strani pa se je zopet kar zvijal in tresel, češ, kedaj vendar pošlje ta trgovec blago?

Jurkica in njena mati pa nista imeli časa, da bi obračali nanj posebno pozornost. Zaposleni sta bili s perilom, ki sta je pripravljali za hčer svetnikove gospe, delo, ki je bilo nujno, ker bo morala tudi ona, kakor učiteljica odpotovati čez kak teden; torej mora biti dotlej gotovo. Nekoliko dni še sta delali od ranega jutra do pozne noči.

Imajoč tako v rokah isto opravilo, ki jima je bilo tako pri sreči in v isto svrhu, kakoršina je bila njuna, — nista mogli drugače, kakor da sta snovali dalje svoje načrte. Zato se je tudi sedaj, ko je oče pisal, sukal njiu pogovor edinole o perilu, ki ga je njima treba. Razmišljali sta zopet, kako bi prišli do njega, Jurkica je opomnila, da za sedaj mora odstopiti od take zahteve, ker nikakor ne privoli, da bi se zavoljo nje zadolžila. (Pri besedi "dolg" so se Agiću mestoma zajeli lasje.) Mati se je protivila hčeri. — A za Boga milega! Saj nimaš ničesar! Tako pojdeš med ljudi? Pomisli — da si stotnikova hčerka, — pa tudi učiteljica!

Agić je trepetal veselja, pri tem pa pazno motril Jurkico, ki jo je imel za najmodrejši in najpremetnejši stvar na svetu, pred katerim se ni nič prikriva, pa resnično se je bal. — Šetudi brez razloga — ni-li dekletce že vse uganilo?

— Da, — to kar potrebujemo — mora biti — je nadaljevala gospa. Seveda, siromaki smo — premišljam, a moj um si ne more raztolmačiti, kedaj, odkod in kako preskrbite to? Ali — gospa ni še dovršila, kar je nekdo potrkal na vrata. Po naglem, nestrpnem odzivu stotnikovem je stopil v sobo deček z velikim, v modrem papirju ovitem omotom.

— Kaj je? — sta vprašali mati in hči istočasno. Prva je vstala. Dekle je pa obsedelo in od začudenja ostalo s iglo v zraku, kakor jo je imelo v istem hipu. Agić je s jednim očesom spremljal vse te dogodke; a da se ne izda, poglubil navidezno se je še tihje v svoje opravilo, ne da bi se bil obrnil do novodošleca. Brskal je dalje s peresom po papirju, da je uprav kripalo, a napravil ni ničesar.

Gospa ga je vprašala še jedenkrat, a deček se je delal, kakor da ne ve ničesar. A na golobradih rdečkastih lilih mu je zalgral dobrohotno, top smeh. Le v toliko se je zbral, da je nejasno blebetal, da ne ve, kedo je kupil ter da se mu je samo naročilo, naj to stvari odda pri stotniku Agiću in da so za domačo gospico.

— A kdo je naročil? To mora biti kaka pomota. — Ej, — Agić, — kam si se tako poglobil? Čuj-li! Pogledj! Tukaj so prinesli neke stvari in deček pravi, da so za nas. A to je nemožno; ni-li še kateri drugi stotnik Agić v Zagrebu?

— Ne, — ne, to je za vas, — popolnoma gotov sem! — je presekal deček gospej besedo in še bolj zarudel.

Stotnik se ni niti ganil od svojega posla. Jurkica pa se je nekam prestrašena, potrta ozirala na veliki omot. Velike, svetle oči so se je bliščale od čuda in strahu, neke sumnje so jo obile, a naposled sta jej tisti lepi oči vzplamteli togotno in jezno. — "Ni-li kdo —?" "A ni mogla izreči misli, ki jo je prekinila. Spomnila se je, kako so jej pripovedovali, da je bogati gospod L. poslal neki njeni tovaršici enak dar na dom. "To bi bilo strašno, — ali ne, — nemožno, — kdo bi se predznil, — kdo bi se tako spozabil, — kdo bi mogel —?" — ječala je v svoji notranjosti. In oni veliki omot jej je postal ostuden in strašen. Zabolelo jo je pri njenem čistem sreči in jezni, ko je trla, ko je zagledala, kako se je mati lotila omota, strgala s istega ovojnja papir in preizkuševala platno. Deklica je srdito vstala, obraz jej je zagorel, a v grlu jo je dušilo.

— Prijatelj moj! že ne veste, od koga je platno, potem ni namenjen nam. — Tako je začela govoriti dečku s tresočim glasom, a slučajno jej je oko obitčalo pri očetu, ki se je ves sključil k svojemu pisarnju in kačljal zelo sumljivo. A ta kačelj je bil bolj podoben siloma zadržanemu smehu.

— A, uvidevam — oče, ah, — neumna, slepa norica, jaz! Ti si ta, — ti, — ti — je vskliknila dekle, zletelo k njemu ter se mu vsa razburjena obsela okolu vratu.

Nič več ni koristilo tajiti še dalje. Jurkica je dokazala črno na belem, da ta dolžinec je — on, in poljublja ga po vratu, po lilih, po rokah, mu je izvalila, da jej je priznal vse.

— A kako in odkod? — se je oglašala sedaj gospa, bolj začudena, nego prej.

— Odkod, — odkod! Resnično, odkod? Pogledj le mamica te listine, — vidi-li! Tako je — tako! To opravilo ne spada k pošti. O dobri moj papaček! A — kako boš vstrajal! Toliko se boš mučil! A jaz — nespametnica, — vse se je odigralo pred menoj, videla sem, kako se je skrivaj v svoje listine, — a pogodila ne ničesar! Ah, ah, ti zlobni človek, — dobri moj atek!

In veselju ni bilo konca. Takoj so ukrenili, da se svetnikovi gospej odpove naročilo in istega večera sta se lotili dela pri svojem platnu. Na mali švicarski uri je že davno odbilo polnoči in kazalo se je že skoraj premaknilo k jedni, a pri Agićevih ni bilo še počitka, rezek glas, ki ga je povzročalo striženje platna, je še odmevalo po sobi. Oni isti stotnik je pomagal ženama zlagati vkrojene kose. A Jurkica se je vsakotoliko zavrela zadovoljnosti. Toliko platna — toliko perila ni imela še nikoli; zato pa je bil ta mali škrtič povsem sredo, pa tudi nemalo ponosen. Ko sta pa vse razkrojili ter se prepričali, da je blaga za ducat araje, — tedaj jej je srce vzkipevalo radosti in preobrnila je vso sobo od razposajenega veselja; starega, tako dobrega očeta pa poljubljala tako, da so mu skoraj lica zatekla.

Čas je hitel in usodni predznanji dan meseca oktobra se je bližal hitrimi koraki. Tako oče, kakor tudi mati in hči dušili so v sreči vse, kar bi jih spominjalo na ločitev. Če se je vendar le kdaj to omenjalo, slučajno vprašal o tem kateri otrok, namah se jim je zmrznilo čelo in vsak zase je iskal kotiča, kjer bi si neopazovan tešil svoje bol; oče pred materjo in hčerjo, mati pred očetom in hčerjo, hči pred očetom in materjo; — jeden drugega so varali, kako srečo in blagostanje jim je prineslo to imenovanje. In resnično! njihov razgovor se je sukal le okolu prebitkov. Duševno seveda, v temni svoji notranjosti — trpela je vsa trojica. Še le sedaj so uvidevali tako prvi, kakor druga in tretja, da jim srce in duša žalujeta, ko jim je to, tako željno pričakovano imenovanje vendar le enkrat dospelo. V takem premišljevanju se je vsak ustrašil svojih misli, prekrizal se pobožno, pa zaprosil, da se mu odpusti ta čin nevhvalečnosti! A — srce ni kamen — pripravi razum jih je dovedel do prepričanja, da s imenovanjem se jim ni naselila v hišo zadovoljnost, kakršno so si predstavljali in pričakovali, čim dobe v roke ta dekret. Resnost sedanjih okoliščin jim je pogoltnila šar prve hipne radosti in prikazala se jim v svoji goloti. Zastoj se je bodril stari Agić, da mu je bodročnost hčere zagotovljena, da bo uživala od sedaj naprej svoje dobre, stalne dohodke, celo tudi svoj "rang", — zastoj, tako povdarjanje — ni nadomeščalo radosti prvega dne. Čim dalje, tem bolj se jim je ta "sreča" dosedevala nekak navadnega, kar so sploh morali doseči, da v istej ni moči, ki bi jih s tem rešila vsakdanjih skrbi, potreb in neprivolj. Idušji nade, ki jim je pred imenovanjem tako šarobno alikala srečo in blagor, ki jo dolžive, ako se jim kedaj izpolni ta želja, — pokazala se jim je sedaj ničevno. Tako slabotni bili so jim pa vudi sklepi, ki so jih imeli braniti pred silno boljše ki jo družbi seboj ločitev. A temu so se v revni starčkovi duši pridružile še vsakovrstne skrbi, podobno strupenim gobam. "Jej mehi, — kaj bo s otrokom, tako daleč, osamljeno kakor v puščavi, daleč od vseh svojih, — kako bo živelo med samimi tujej!" Tako mlada, pa bres izkustva — pa ispostavljena slobi in zavisti — tej zli naravi in zli duši človeštva! Pa, — pa, — morda še tudi — tudi — tudi izkušnjavam! Dekle — reči moram, da si sem jej oče — ni grdo — a taki vraščili — fi-firišili, — takemu dekletu ne dajejo mir — najiven otrok, — naposled pa vendar iz kosti in mesa! Ah! — predobro znam, — saj v svoji mladosti sem bil sam tak, — uh! — zgrozil se je starček teh svojih misli in babjeverer, kakor je bil, zbal se je, da se bo usoda maščevala na njegovem otroku, da bo pahnjena tudi ona v tako nesrečo, da ji bo življenje zastrujeno jednako onim trem, štirim mladenkam, ki jih je bil on upropastil. "Ne, — ne, — to se ne more zgoditi, one so bile nevedne — norčave mladenke, — komaj nekak boljšega od zadnje Graničarke, — a Jurkica — ona je pametna — učena, — ona je "karakter."

Materje pa niso mučili taki pomisleki. V njenih očeh je bila Jurkica tako popolno bitje, da si ni mogla predočiti, da je na svetu kak zli stvar, ki bi njeni Jurkici mogel prizadeti kaj hudega. Kar se pa tiče "akušnjave", — e, — ona se jih bo branila kakor katerakoli žena. V nasprotju s tem pa ji je vendar tičala globoko v srcu skrita misel s željo in nado, da pride Jurkica do drugega soproga. "Odslej bomo izhajali boljše, nego li dolej". Pri taki misli so mater obšli dušom in telom tako sladki, mirni in razkošni občutki, da ob taki sreči njene hčerke, bi se pomladila tudi ona. Da bi pa take "akušnjave" imele lahko tudi — zlih — posledic, na to ni žena — mati — niti pomisljala; prenečeno se ji je videl tak sum; ona se je še bolj ponasjala s "karakterjem" svoje hčerke, nego li oče, a naposled je znala kakor žena, da se ženska ne zapušta in v daja meni nič, tebi nič. A vrhu tega bo imela še svoje posebne skrbi. Znala je, da je Jurkica, prevneta v vsem, in hala se je starca, "otrok bo v svoji gorečnosti napejal vse svoje sile in to potro sirotu." Spomnila se je, da je Jurkica neznanako lahkomišljena "kar se tiče prehlajenja". Strepetala je mati pred te mislijo. Ne podčeje ji dete v onem nezdravem podnežju, kakoršno je slavonsko?

Čim bolj se je bližal čas slovesa, tem manje so razpravljali o tem. Izgledali so nekam černo, slovoljno, skoro divje. Gospa stotnikova pa je jedilom prilila marsikatero solzo. Od dneva, ko je dospelo imenovanje, kuhala je le taka jedila, ki so Jurkici najbolj ugajala in pripravljajoča jih vrstili so se ji vsi spomini izza Jurkicine otroške dobe. "Joj, kdaj je že bilo, — kakor večeraj, nalone, da se je zadavila koščekom take pogade. — Bog moj, koliko strahu smo pretrpeli, — bili smo tedaj v Stunju; — a sedaj, — velika je že, — samo-vojsa — pa odhaja, — in zapušta me samo!"

(Dalje prihodnjik.)

Blagajna velikega vojvode.

Roman.

iz švedčine preložil F. J.—o.

(Dalje.)

Zato so si izmišlili takole prikrito oderuštvo: Kakor hitro so izostale obresti in amortizacije, poslužili so se takoj svojih pravic, naznačenih v pogodbi. Prevzeli so upravo v oskrbovanje zavoda in lahko mi verujete, da stroški, ki so jih zaračunavali, niso bili manji in nižji ko 20%. Nearečni veliki vojvode Minorke so se morali na ta način prepričati o resnici pogojevanja, ki pravi, da ta hudic zgrabi za roko, če mu pomoliš prst. Ker je ta ali oni teh nesrečnejšev nekaj padel v roke oderuhov, morali so se zato pokoriti njegovi nasledniki v četrtem in petem kolenu. Res je sicer, da je ta ali oni oderuh včasih tudi nasedel. Jaz mislim, da se oni bankir, ki je posodil Minorci lepo svoto za izkoriščanje vrelcev mineralne vode v severni Minorci, ni mogel posebno veseliti svoje kupčije. Zato so kupčije s veliko vojvodino precej razupite.

Dobro, gospod Isaacs, na vsi stvari naznanje ni prav nič čudnega. Take stvari so se dogodile že tudi na Turškem in na Kitajskem. Mogoče se niso razpravljale v javnosti, ker so Turčija in Kitajka mnogo večje nego Minorca in tudi njih državni dolgovi so večji. Sedaj pa pridem k najpomembnejšemu na vsi stvari. Ali veste, kaj so nazadnje naredili ti oderuhi? Ako bi človek ne vedel, da je res tako, bi sploh ne mogel verjeti. Samo poslušajte me, gospod Isaacs. Posodili so torej Minorci denar, nikdar pod 7 in pol odstotka s emsajjakim kursom največ 90. Po nekaj letih, ko so zaostala vplačevanja, prevzeli so upravo zaloga, kar pa niso smatrali kot vplačevanje oziroma obrestovanje. Ako gre stvar dobro, dobe vsako omo ali desetito leto nekaj na račun izostalih obresti, ako se je posrečilo velikemu vojvodi, oziroma njegovemu finančnemu ministru, da sta prišla kje drugde do denarja in se poskušala krčevito izvit iz krepiljev svojih upnikov. Toda včasih se to ni posrečilo in bankirji so prišli na jako čudno idejo. Mislili si so: vplačevanje obrokov sedem in pol odstotka vsako leto, to ni nobena kupčija za nas. Tako kupčijo prepustimo raje ljudem, ki se bavijo s trgovinami v državnih papirjih. Vrhimo minorčanske državne papirje na denarni trg, tako pridemo do svojega denarja. Ljudje, ki bodo kupili papirje, bodo sprejemali vsakih osem let obresti, mi bomo pa videli upravo zalogo, ki nam nese 20 do 30%. Tako bomo vsi zadovoljni. To svojo misel so ti ljudje tudi takoj izvršili. Minorčanski državni papirji se pojavljajo zdajzajda na tej ali oni borzi. Sedem in pol odstotkov je jako lep zaslužek, a državni papirji so nazadnje vendarle varni. Spekulantje jih kupujejo, in vsa stvar gre po računom oderuhov.

To je bilo vsaj tako v zadnjih letih. Odkar pa se je začela pečati parika žurnalistika s razmerami v Minorci, gre ta kupčija bolj slabo, ker oderuhi niso mogli prodati vseh državljanskih papirjev. Zato se pa veliki del teh državnih obligacij nahaja v rokah bank, ki so izvršile posojilo. Mislim, gospod Isaacs, da me sedaj razumete, kakšno Kolumbovo jajce sem našel. Kako neznanako zaslepi včasih pohlepnost človeka! Ti oderuhi niti ne mislijo, da bi jim mogla njih pohlepnost izkopati še zdavnaj zasluženi grob. Desetletja in desetletja že delajo tako, bogve koliko časa bi še nadaljevali, ako bi slučajno ne videl pred par dnevih v vaših rokah onega pisma iz Minorke. Preved sem ponižen, da bi pri tem naglašal sebe. Zamislite se samo v stvar, gospod Isaacs, in govorite. S kakšno pravico upravljajo ti oderuhi svoje zaloge in polnijo šepce s bogatimi in oderuškimi obrestmi? A kdo trpi od tega? Narod, mali ljudje, ki so plačali 90% nominalne vrednosti in ki so vsak dan z velikim veseljem pripravljani, da jih prodajo za 45 in pol po današnjemu kursu. Oderuhi so svojo lastno in edino orožje izročili v roke onemu, ki je dovolj močan in spreten, da se zna boriti s njimi. Recite mi odkritosrečno, gospod Isaacs, ali je to Kolumbovo jajce ali ni?"

Filip Collin je govoril navdušeno in prepričevalno in opozoval Isaacs na okritosrečni pogledom. Bogati finančnik se je dvignil resno iz svojega sedeža in rekel:

"Alaha vam, gospod profesor, vi ste velik mož, jaz sem pa vaš prorok. Res, to je Kolumbovo jajce!"

"Zlato jajce, zlato jajce," je zaklical Collin. "In to je poezija pravičnosti, gospod Isaacs. Ogljufati moramo oderuhe, rešiti male ljudi teh obligacijskih bremen, a sebe obogatiti. Ali si zamorete zamišljati lepo kombinacijo? Da, da, velika vojvodina Minorca je bila dolgo časa zadnja med sinovi Jude, toda profesor Pelotard napravi iz nje zlati rlnik."

"Pogovoriva se še o posameznosti!" je odgovoril resno Isaacs.

"Posameznosti! Tukaj imate vse podatke in številke, ki sem jih nabral. V njih najdete današnji položaj velike vojvodine, tu najdete tudi vsa denarna podjetja, ki imajo zvezo s Minorco. Ker pa mislim storiti je popolnoma jasno, Minorčanski papirji notirajo danes v Parizu, Madridu in Rimu. Coup pripravim s pomočjo vaših novih — razne članke, vznemirja-joče vesti itd. Ljudje se prestrašijo in prinesejo na borzo vse minorčanske državne papirje. In nekoga dne se pojavim na borzi, ter pokupim vso to zalogo minorčanskih državnih obligacij. Vi prevzamete upravo zalogo in postanete gospodar vojvodine od enega do drugega konca. Obogatite kot Rothschild in jaz seveda s vami. Ako hočete biti še posebno velikodušni, znižajte upravne stroške za 5% in veliki vojvoda Minorke vam podeli naslov barona in Jerihe, saj je tudi sam grof Betlehemski."

"Baron iz Jerihe... ne, to bi me preveč spominjalo na Palestino," je odgovoril hladno gospod Isaacs. Toda gospod profesor, tako čudno se smejete, kaj mi hočete še nekaj povedati?"

Filip Collin se je navihano smehljaj in rekel:

"Mogoče ste že bili kdaj v Monte Carlu?"

"Čudno vprašanje! Saj sva se tam vendar spoznala."

Gospod Filip pa je mirno nadaljeval:

"Javne igralnice so za sedaj dovoljene le na Francooskem in v Monte Carlu. V Monaku ima M. E. Blanc svoj monopol, na Francooskem pa upravljajo stvar skoro vsemogočni finančni krogi, ki imajo v parlamentu velik vpliv. Povsod drugod so take javne igralnice prepovedane, ako se pa tu in tam vendarle igra, dela se to naskrivaj, kar je jako škodljivo. Danes imamo v Evropi razen ruskega carja, samo še enega vladarja, ki bi mogel brez vsega dovoliti ustanovitev nove res prvovrstne javne igralnice. Ta vladar, gospod Isaacs, ni nikdo drugi nego veliki vojvoda Minorke. Otok Minorca ima vse pogoje. Krasna lega in lepo podnebje. Parobrodna zveza z Barcelono bi nam ne delala nobenih preglavic. Kazina v Monte Carlo je zaslužila lanioko leto 45 milijonov frankov, kazina v Enghieniu pa 30 milijonov."

Ko je Filip končal, je gospod Isaacs vstal, začuden zaživžgal, vtaknil palec za telovnik in opozoval svojega gosta:

"Kupčija z državnimi papirji s novim Monte Carlom v ozadju! Vraga, gospod profesor v svojih načrtih niste prav nič posebno ponižni. Čudim se vam, gospod profesor kako ste prišli na take načrte, ki so tako veliki, da niti jaz, ki nisem v teh stvarih novinec, nisem mogel niti pomisliti na nje. Delajo vam vsaj čast, toda nekaj,

nekaj se bojim namreč, da so ti načrti celo za mene preveliki in da zahtevajo prevelikih žrtve."

Filip Collin je zadovoljno zamahnil z roko:

"Bodite prepričani, gospod Isaacs, da bi ne stavel nikdar predlogov, ki bi o njih — vedel, da so za vas nesprejemljivi, oziroma da so žrtve prevelike. Stvar je popolnoma nova, zato vas plašja, da podcenjujete samega sebe. Začniva samo računati, pa se takoj prepričate, kako zelo se motite. Ali veste, koliko znaša celokupni državni dolg velike vojvodine Minorke?"

Isaacs je odmahnil z glavo.

"Ko vam povem številko, se boste smejali, ker boste videli, kako krivično pride včasih človek v slab glas. Ako so vse moje informacije točne, ne znaša ves državni dolg velike vojvodine Minorke več nego 89 milijonov peset."

"To je torej 3 in pol milijona funtov ako računamo peseto toliko kot frank, kar je pa na vsak način preveč. Toda računati moramo samo s 45 in pol odstotki te svote. Na ta način potrebujemo samo 1 in 3/4 milijona funtov, ako hočemo kupiti vse državne dolgeve Minorke. Toda ako počete, siliti vsa seveda ne morem. En del posojil n. pr. oni na mineralne vode in na monopol ribolovstva, na pride v poštev. Vsa ta posojila so emitirana v Marsellu, zato se nam na je ni treba ozirati, ka izvršimo svoj coup. Recimo, da kupiva samo 75% vsega državnega dolga, pa ste že vi absolutni gospodar na Minorco. Pomislite in to samo za 1 in 3/4 milijona funtov. Gospod Isaacs, ali niste nikdar čutili počelepja, da čutite v sebi čar neomajne moči? Vaši konkurenti in razni oderuhi bi pozeleneli jeze, ko bi videli ta vašo sijajno kupčijo. Sicer pa ni niči potrebno, da vložite v podjetje vseh 1 milijon 750 tisoč funtov; četudi sem samo ubog profesor, vendar sem pripravljen vložiti svoj mali prispevek v podjetje."

(Dalje prihodnjik.)

11 Cigarette

DOBRE so! 10¢

Kupujte to cetero in študite domov.

OBČINSKE OBVEZNI-CE ZA INVESTICIJE

vam nudijo varnost glavnice, redno in točno isplačanje obresti, proste državne davka, visoka vrednost za jamstvo in vsak čas pripravne za trg.

Mi vam nudimo izbrane občinske obveznice, ki prinašajo po

4 1/2 do 6%

OTIS & CO.
216 Superior Ave. N. E.,
CLEVELAND, OHIO.
John F. Perko
Foreign Investors Dept.

VAŠ PODPIS

BO imel tako vrednost, kakršno mu boste s svojimi prizadevanji sami ustvarili. Vrednost odvisi največ od vašega prizadevanja sistematično hraniti.

VI ste opravičeni tudi nekaj imeti od vašega dela, zato se odločite sedaj izplačevati sami določeno svoto iz vašega tedenskega zaslužka in jo vlagajte v to banko.

SKLENITE hraniti in vrednost vašega podpisa bo naraščala sorazmerno z vašimi prizadevanji.

POSILJAMO denar v stare denarjine po davčni ceni.
PRODAJAMO likvidno za potovanja in stare denarjine in nazaj, za vse linije.

KASPAR STATE BANK
Blue Island Ave., vagon 19. etaža, Chicago, Ill.

Največja švicarska državna banka v Zedinjenih državah.
Kapital in prihrank \$1,000,000.00